

УДК 330.342.24

Дзямулич Микола,
кандидат економічних наук, доцент
Луцький національний технічний університет,
кафедра економіки,
м. Луцьк, ORCID ID: 0000-0003-3714-5062,
e-mail: m.dziamulych@lntu.edu.ua

Стащук Олена,
доктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра фінансів,
м. Луцьк, ORCID ID 0000-0003-2622-7353,
e-mail: staschuk.olena@vnu.edu.ua

Шматковська Тетяна,
кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра обліку та оподаткування,
м. Луцьк, ORCID ID: 0000-0003-2771-9982,
e-mail: shmatkovska2016@gmail.com

Гаряга Леся,
кандидат економічних наук, доцент,
Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького,
кафедра економіки та міжнародних економічних відносин,
м. Черкаси, ORCID ID: 0000-0002-5266-797X,
e-mail: garyaga@ukr.net

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-04-26-33>

ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-МЕРЕЖЕВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто особливості трансформації сучасного бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки та пов'язані з цим процесом нові виклики та можливості у сфері економічної діяльності. Проаналізовано особливості такої трансформації та визначено її впливу на підприємництво та економічну систему в цілому. Доведено, що в даний час відбувається перехід від традиційних моделей ведення бізнесу до гнучких, адаптивних систем, які спроможні ефективно реагувати на швидкі та динамічні зміни ринкового попиту та умов ринкової конкуренції. Визначено, що інформаційно-мережева економіка створює умови для глибокої інтеграції технологій у всі аспекти сучасних бізнес-процесів. Розглянуто вплив цифрових технологій на функціональну взаємодію між бізнес-суб'єктами в процесі господарської діяльності. Доведено, що мережеві структури дозволяють формувати нові моделі економічної співпраці шляхом об'єднання різних галузей та окремих підприємств у великі комплексні екосистеми для створення нових інноваційних продуктів і послуг, а також для розвитку нових ринків.

Ключові слова: трансформація бізнесу, інформаційно-мережева економіка, інновації, цифрова трансформація, стратегічне управління.

Dziamulych Mykola,
PhD, associate professor
Lutsk National Technical University,
Department of economics,
Lutsk

Olena Stashchuk,
Doctor of economics, Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk

Shmatkovska Tetiana,
PhD, associate professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Department of accounting and taxation,
Lutsk

Gariaga Lesia,
PhD, associate professor,
The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
Department of economics and international economic relations,
Cherkasy

BUSINESS TRANSFORMATION IN THE CONDITIONS OF THE INFORMATION AND NETWORK ECONOMY

The article examines the features of the transformation of modern business in the conditions of the information and network economy and the new challenges and opportunities associated with this process in the field of economic activity. The features of such a transformation are analyzed and its impact on entrepreneurship and the economic system as a whole is determined. It has been proven that there is currently a transition from traditional business models to flexible, adaptive systems that are able to effectively respond to rapid and dynamic changes in market demand and market competition conditions. It was determined that the information and network economy creates conditions for the deep integration of technologies into all aspects of modern business processes. The impact of digital technologies on the functional interaction between business entities in the process of economic activity is considered. It has been proven that network structures make it possible to form new models of economic cooperation by combining various industries and individual enterprises into large complex ecosystems, which opens up wide opportunities for the creation of new innovative products and services, as well as for the development of new markets. It was determined that the challenges facing modern enterprises in the conditions of the information and network economy consist in changing consumer requests, increasing the impact of cyber threats on business processes, as well as forming an objective need for enterprises to constantly update technologies in order to properly adapt to changing business conditions - environments. The specifics of the response of modern business to the challenges of the information and network economy, which can provide enterprises with the appropriate level of competitiveness and provide conditions for their sustainable development, are highlighted. It has been proven that innovations in management strategies, the use of the latest digital and information technologies, as well as the active participation of business in network relations become key components of successful business transformation in new economic conditions. It was determined that the information and network economy, in which the importance of data exchange and the use of digital technologies for optimizing business processes is growing, forms new paradigms in management and entrepreneurship. The role of artificial intelligence, the Internet of Things and blockchain technologies in the formation of modern effective business models is considered. It was determined that the development of digital tools contributes not only to automation, but also to rethinking the essence of resource management strategies, interaction with customers and the creation of fundamentally new innovative products.

Keywords: business transformation, information and network economy, innovation, digital transformation, strategic management.

Постановка проблеми. У сучасному бізнес-середовищі, що характеризується широким впровадженням високотехнологічних інновацій, трансформація підприємств в умовах інформаційно-мережевої економіки стає об'єктивною необхідністю. Разом з тим, вона викликає ряд складних питань, пов'язаних із забезпеченням ефективності бізнес-процесів. Зокрема, принципові зміни у парадигмах управління, виробничих процесах та організації збуту ставлять перед сучасними підприємствами завдання ефективної їх адаптації до нових реалій. Практична проблема при цьому полягає в необхідності розробки стратегій, які не лише відповідають викликам інформаційно-

мережевої економіки, але й сприяють стійкому розвитку самого підприємства та ефективній підтримці його конкурентоспроможності.

Водночас необхідно зазначити, що такі трансформації пов'язані з виникненням ряду загроз, включаючи питання безпеки даних, нестабільності у сфері стратегічного управління тощо, які потребують від суб'єкта господарювання постійної інноваційної активності. В таких умовах підприємства повинні ефективно впроваджувати нові технології та переглядати свої організаційно-виробничі структури для оптимізації бізнес-процесів та для забезпечення високого рівня ринкової конкурентоспроможності. Серйозна проблема в даному аспекті полягає у відсутності чіткої стратегії переходу до інформаційно-мережевого формату бізнес-середовища, що може призвести до втрати ринкових позицій і погіршенні взаємодії з контрагентами. виправлення цієї ситуації вимагає від суб'єктів господарювання ретельного вивчення сучасних ринкових тенденцій, виявлення ключових аспектів технологічної трансформації та впровадження стратегій, які б могли забезпечити успіх бізнесу у новітній цифровій екосистемі. Також в контексті інформаційно-мережевої трансформації, важливо вирішити проблему підготовки персоналу відповідного рівня кваліфікації для забезпечення не лише технологічного розвитку, але й для успішного впровадження цифрових стратегій, відповідних вимогам сучасних бізнес-процесів.

Отже, зважаючи на актуальність проблеми трансформації бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки, існує об'єктивна потреба дослідження принципів формування адаптивних стратегій для успішної інтеграції бізнесу в нових економічних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження проблематики трансформація бізнесу в умовах формування інформаційно-мережевої економіки загалом висвітлюють ключові теоретичні аспекти, що стосуються цього актуального питання. При цьому сучасна економічна література активно розглядає вплив інформаційно-мережевої економіки на бізнес-процеси та стратегії розвитку підприємств.

Зокрема, в даному аспекті варто особливо відзначити дослідження В. І. Кириленка, який наголошує на тому, що інтенсивний розвиток блокчейн-технологій та децентралізованих мереж створює нові можливості для ефективного управління та обміну інформацією між учасниками бізнес-екосистеми в умовах цифрової трансформації [2].

Ще однією ключовою темою є вплив цифрової трансформації на бізнес-моделі, що розглядається у працях Ю. О. Чалюк, котрий визначає важливість пристосування сучасного бізнесу до нових технологічних реалій та стверджує про об'єктивну необхідність переосмислення стратегій розвитку підприємств під впливом масштабування машин, платформ та масової колективної інтеграції бізнес-процесів [3-10].

Крім того, необхідно звернути увагу на важливості культурної трансформації у бізнес-середовищі, що супроводжує процес трансформації бізнесу. Так, Б. Погріщук зазначає, що бізнес повинен взяти на себе відповідальність за сталість та соціальну відповідальність, а це вимагає не лише стратегічних змін у бізнес-процесах, але й культурного перетворення всередині самих підприємств [13].

Перспективи подальших досліджень в даній сфері фокусуються на викликах інновацій в умовах інформаційно-мережевої економіки. Зокрема, П. Ніїкамп у своєму дослідженні розглядає важливість формування гнучких інноваційних стратегій, які б враховували динаміку мережевих взаємозв'язків [12].

Загалом, незважаючи на існуючі напрацювання у сфері вивчення та адаптації бізнес-моделей під впливом інформаційно-мережевої економіки, існує необхідність поглиблення досліджень, які стосуються культурної та стратегічної трансформації для забезпечення стійкого розвитку підприємств в умовах формування цифрового бізнес-середовища.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Метою статті є систематизація та аналіз принципів трансформації бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки шляхом визначення ключових аспектів цього процесу, включаючи вплив технологій, зміни в бізнес-моделях, стратегічні виклики та можливості для поглиблення розуміння сутності та динаміки трансформації, а також для визначення стратегічних напрямків розвитку підприємств у досягненні конкурентоспроможності в сучасній інформаційно-мережевій економіці.

Виклад основного матеріалу. В умовах інформаційно-мережевої економіки трансформація бізнесу визначається стрімкістю та глибиною змін, що зумовлені розвитком цифрових технологій, змінами запитів споживачів та переосмисленням традиційних бізнес-моделей. Ключовим елементом цього процесу є вплив інноваційних інформаційних рішень та високотехнологічних програмних засобів на всі аспекти підприємницької діяльності. Суттєвим аспектом трансформації є перехід від традиційних бізнес-моделей до нових, адаптивних стратегій, які ефективно відповідають динаміці інформаційного середовища. При цьому децентралізовані технології, такі як блокчейн, забезпечують суб'єктам господарювання можливість створення ефективних та безпечних мереж для обміну даними та управління бізнес-процесами. Усе це не лише сприяє підвищенню рівня довіри між учасниками ринку, але й відкриває нові можливості для формування гнучких, адаптивних бізнес-структур в умовах цифровізації економічних відносин.

У контексті трансформації важливу роль відіграють дані та їх аналіз. Аналітика в реальному часі, штучний інтелект та машинне навчання нараз стають об'єктивно необхідними інструментами для ефективного управління великими обсягами інформаційних потоків, прийняття обґрунтованих рішень та прогнозування тенденцій розвитку ринку. Використання інноваційних технологій аналізу даних при цьому стає важливим елементом стратегічного управління. Водночас ще однією ключовою складовою трансформації є зміна стратегій взаємодії суб'єктів господарювання із споживачами. Віддзеркаленням цього процесу є інтенсивний розвиток електронної комерції, впровадження цифрових платформ та створення персоналізованих сервісів для споживачів. Тому Інтернет речей та нові технології взаємодії перетворюють канали комунікації між бізнесом та споживачем, роблячи їх більш індивідуалізованими та адаптивними. Крім того, при розгляді сучасних аспектів трансформації, важливо відзначити роль корпоративної культури. Зміна умов праці та впровадження нових технологій вимагають створення гнучких та інноваційно налаштованих команд. При цьому розвиток позитивної корпоративної культури стає ключовим фактором успішної трансформації бізнесу. Керівництво підприємств повинно активно підтримувати цінності цифрової трансформації, створюючи умови для неперервного навчання та розвитку персоналу.

Загалом, трансформація бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки відкриває широкі перспективи для підприємств, але одночасно ставить перед ними численні виклики, вирішення яких вимагає додаткових затрат ресурсів. Розуміння цих тенденцій та здатність адаптуватися до нових умов є стратегічно важливим завданням для суб'єктів господарювання, які прагнуть забезпечити стійкість та конкурентоспроможність у цифровому економічному ландшафті (рис. 1).

Таким чином бачимо, що трансформація бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки вимагає комплексного та інклюзивно-адаптивного підходу, спрямованого на врахування нових економічних реалій та викликів. Це передбачає, що підприємства повинні переглянути свої стратегічні бізнес-моделі в контексті цифрових технологій. Інтеграція інноваційних рішень, таких як штучний інтелект, аналітика великих даних та блокчейн, може стати ключовим кроком у вдосконаленні ефективності та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Іншим аспектом трансформації є зміна організаційної культури, оскільки створення гнучкої та інноваційно налаштованої корпоративної культури є важливим елементом успішної адаптації до нових умов ведення бізнесу. Підприємства при цьому повинні стимулювати творчий підхід до вирішення завдань, активно підтримувати навчання та розвиток персоналу, сприяючи його адаптації до нових технологій та стратегій. Необхідно також акцентувати особливу увагу на забезпеченні кібербезпеки в умовах інформаційно-мережевої економіки, адже суттєве зростання кількості цифрових загроз вимагає від підприємств вдосконалення своїх систем захисту та постійного моніторингу кіберпростору.

Загалом завданням трансформації бізнесу в таких умовах є не лише його адаптація до нових технологічних можливостей, а й створення стійких та інноваційних основ для подальшого розвитку. Це вимагає від бізнес-лідерів стратегічного мислення, готовності до змін та постійного вдосконалення для того, щоб ефективно конкурувати та процвітати в інформаційно-мережевому економічному середовищі.

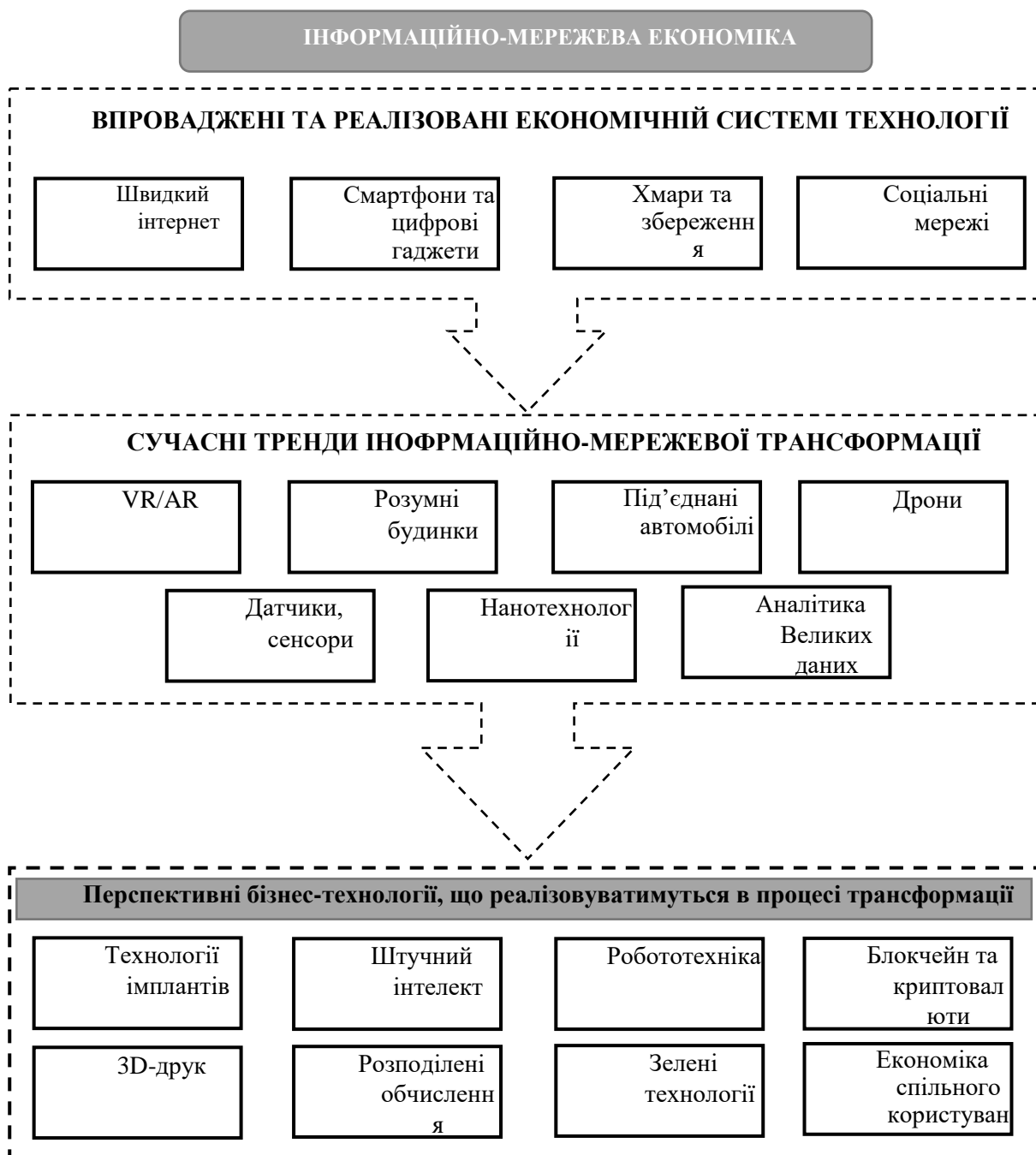

Рис. 1. Тенденції інформаційно-мережевої трансформації бізнес-процесів
 Джерело: систематизовано автором на основі [10]

Варто зазначити, що ключову роль у процесі трансформації бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки відіграють Великі дані. Зокрема, збільшення обсягу та різноманітності інформації дозволяє підприємствам здійснювати більш точний аналіз тенденцій, уподобань споживачів та динаміки ринку. При цьому «Великі дані за своєю сутністю виступають як побічний продукт використання нових технологій та поведінки людей як споживачів на технологічно розвинутому ринку» [1]. А використання аналітики великих даних дозволяє приймати більш обгрунтовані рішення, прогнозувати розвиток ринку та підтримувати стратегічне управління, що є важливим елементом успішної трансформації бізнесу в цифрову епоху. Зокрема, як показують результати досліджень Інституту цінності бізнесу компанії ІВМ, сучасні сфери застосування є значною мірою клієнто-орієнтованими (рис. 2).

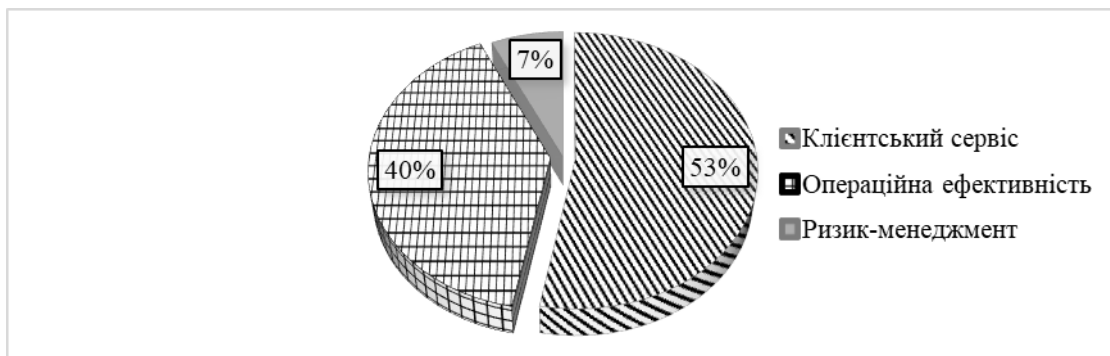

Рис. 1. Тенденції інформаційно-мережевої трансформації бізнес-процесів

Джерело: [1]

Як бачимо, великі дані відіграють ключову роль у підвищенні клієнтської орієнтованості підприємств під час трансформації в інформаційно-мережевій економіці. Зокрема, аналізуючи великі обсяги даних про споживачів, компанії отримують детальне розуміння їхніх потреб, та уподобань. Це дозволяє персоналізувати продукти та сервіси, пристосовувати маркетингові стратегії та взаємодіяти з клієнтами індивідуально, щоб задовольнити їхні очікування та підвищити рівень задоволеності. Такий підхід сприяє формуванню довгострокових відносин з клієнтами та зміцненню конкурентних позицій у динамічному бізнес-середовищі.

Висновки та пропозиції. Таким чином, приходимо до висновку, що трансформація бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки виявляється найважливішим і невід’ємним етапом для сучасних підприємств. Зміна бізнес-моделей, стратегій взаємодії та корпоративної культури відкриває не лише нові можливості, але й ставить перед компаніями нові важливі виклики. Зокрема, ключовим катализатором цього процесу стають Великі дані, які допомагають підприємствам відтворювати реальний образ ринку та адаптуватися до змін споживацьких потреб. Аналіз великих обсягів інформації сприяє формуванню достовірних прогнозів, забезпечує підтримку стратегічних рішень та дозволяє ефективно конкурувати в глобальному бізнес-середовищі. З іншого боку, клієнтська орієнтованість в умовах інформаційно-мережевої економіки є необхідністю, адже персоналізація продуктів та сервісів стає ключовим фактором конкурентоспроможності.

Нові тренди інформаційно-мережевої трансформації допомагають підприємствам виявляти і реагувати на зміни в клієнтських уподобаннях, надаючи їм можливість побудови гнучких та відкритих відносин із споживачами. Необхідно також враховувати важливість трансформації корпоративних культур, яка сприяє адаптивності та інноваційному мисленню персоналу. Тому керівництво сучасних підприємств повинно активно підтримувати такі зміни, стимулюючи креативність та відкритість до новацій серед своїх працівників. Усі ці аспекти трансформації є невід’ємними компонентами успішного бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки. Відповідно, підприємства, які активно впроваджують ці принципи, отримують можливість формування стійких та конкурентоспроможних моделей розвитку в умовах інноваційного бізнес-середовища.

Джерела та література

1. Дзямучич М. І., Шматковська Т. О., Борисюк О. В. Великі дані та їх роль у формуванні цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2021. Том 70. №3. С. 16–21.
2. Кириленко В. І., Чалюк Ю. О. Інноваційність економік світу. *Підприємництво та інновації*. 2020. №15. С.7–14.
3. Чалюк Ю. О. Глобальні соціально-економічні наслідки російсько-української війни. *Економіка та суспільство*. 2022. №37.
4. Чалюк Ю. О. Детермінанти цифровізації економіки та суспільства. *Науковий економічний журнал «Інтелект XXI»*. 2020. №5.

5. Чалюк Ю. О. Індекси як критерії оцінки міжнародної соціально-економічної динаміки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. №31. С. 138–145.
6. Чалюк Ю. О. Соціальні послуги в умовах соціалізації глобальної економіки: теорія та практика : монографія. Київ : КНЕУ, 2022. 320 с.
7. Чалюк Ю. О. Срібна економіка: демографічні зміни та економічні можливості. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2023. № 1(107). С. 50–59.
8. Чалюк Ю. О. Суспільство 5.0 у японській концепції кейданрен. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2023. № 1(99). С. 65–74.
9. Чалюк Ю. О. Сценарії соціально-економічного розвитку ЄС після BREXIT та COVID. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Том 31(70). № 4. С. 25–32.
10. Чалюк Ю. О. Цифрова конкурентоспроможність країн. *Інфраструктура ринку*. 2020. №50. С.23–30.
11. Цифрова адженда України. Економічна стратегія України 2030 : веб-сайт. URL: <http://www.strategy.uifuture.org/index.html> (дата звернення: 10.11.2023).
12. Nijkamp P. Entrepreneurship in a modern network economy. *Regional Studies*. 2003. Vol. 37(4). Pp. 395-405.
13. Pohrishchuk B., Kolomiets T., Chaliuk Y., Yaremko I., Hromadska N. Modeling the Application of Anti-Crisis Management Business Introduction for the Engineering Sector of the Economy. 2023. *International Journal of Safety & Security Engineering*. Vol. 13(2). P.187–194.

References

1. Dziamulych, M. I., Shmatkovska, T. O., & Borysiuk, O. V. (2021). Velyki dani ta yikh rol u formuvanni tsyfrovoy ekonomiky [Big data and its role in shaping the digital economy]. *Galytskyi ekonomichniy visnyk – Galician economic bulletin*. Vol. 70(3). Pp. 16–21 (in Ukrainian).
2. Kyrylenko, V. I., & Chaliuk, Yu. O. (2020). Innovatsiynist ekonomik svitu [Innovation of world economies]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii – Entrepreneurship and innovation*. Vol. 15. Pp. 7–14 (in Ukrainian)
3. Chaliuk, Yu. O. (2022). Globalni sotsialno-ekonomichni naslidky rosiisko-ukrainskoi viiny [Global socio-economic consequences of the Russian-Ukrainian war]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*. Vol. 37 (in Ukrainian).
4. Chaliuk, Yu. O. (2020). Determinanty tsyfrovizatsii ekonomiky ta suspilstva [Determinants of digitization of the economy and society]. *Intelekt XXI – Intelligence XXI*. Vol. 5. Pp. 138–143 (in Ukrainian).
5. Chaliuk, Yu. O. (2020). Indeksy iak kryterii otsinky mizhnarodnoi sotsialno-ekonomichnoi dynamiky [Indices as evaluation criteria of international socio-economic dynamics]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo Universytetu. Seria: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and the world economy*. Vol. 31. Pp. 138–145 (in Ukrainian).
6. Chaliuk, Yu. O. (2022). Sotsialni poslugy v umovakh sotsializatsii globalnoi ekonomiky: teoria ta praktyka [Social services in the conditions of socialization of the global economy: theory and practice]. Kyiv: KNEU, 320 p. (in Ukrainian).
7. Chaliuk, Yu. O. (2023) Sribna ekonomika: demohrafichni zminy ta ekonomichni mozhlyvosti [The Silver Economy: Demographic Change and Economic Opportunity]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli – Scientific Bulletin of the Poltava University of Economics and Trade*. Vol. 1(107). Pp. 50–59 (in Ukrainian).
8. Chaliuk Yu. O. (2023). Suspilstvo 5.0 u yaponskii kontseptsii keidanren [Society 5.0 in the Japanese concept of keidanren]. *Mechanism of an Economic Regulation*. Vol. 1(99). Pp. 65–74 (in Ukrainian).
9. Chaliuk, Yu. O. (2020) Scenarii sotsialno-ekonomichnoho rozvytku ES pislia BREXIT and COVID [Scenarios of social and economic development of the EU after BREXIT and COVID]. *Vcheni zapysky*

TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seria: Ekonomika i menedzhment – Scientific notes of TNU named after V. I. Vernadskyi. Series: Economics and management. Vol. 31(70). Pp. 25–32 (in Ukrainian).

10. Chaliuk, Yu. O. (2020). Tsyfrova konkurentospromozhnist krain [Digital competitiveness of countries]. Infrastruktura rynku – Market infrastructure. Vol. 50. Pp. 22–30 (in Ukrainian).

11. Digital agenda of Ukraine. Economic strategy of Ukraine 2030: web-site. Retrieved from: <http://www.strategy.uifuture.org/index.html> (accessed on: Nov. 10, 2023).

12. Nijkamp, P. (2003). Entrepreneurship in a modern network economy. *Regional Studies*. Vol. 37(4). Pp. 395–405.

13. Pohrishchuk, B., Kolomiets, T., Chaliuk, Y., Yaremko, I., & Hromadska, N. (2023). Modeling the Application of Anti-Crisis Management Business Introduction for the Engineering Sector of the Economy. *International Journal of Safety & Security Engineering*. Vol. 13(2). Pp. 187–194.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2023 р.